

BM ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞME

13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen, 30 Mart 2007 tarihinde imzaya açılan ve Ülkemiz tarafından aynı tarihte 80 ülke ile birlikte imzalanan "Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme"nin onaylanması, 3/12/2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur. 5825 sayılı Kanun 18 Aralık 2008 tarihli ve 27084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

ÖZÜRLÜ KİŞİLERİN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Giriş

İşbu Sözleşme'ye Taraf Olan Devletler,

(a) Birleşmiş Milletler Şartı'nın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olarak kabul ettiği ve insanlık ailesine mensup tüm bireylerin doğuştan sahip olduğu onur, değer ve eşit ve devredilmez hakları *akılda tutarak* ,

(b) Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Uluslar arası İnsan Hakları Sözleşmesi ile tanınan hak ve özgürlüklere herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın herkesin sahip olduğunu kabul ve ilan ettiğini *göz önünde bulundurarak* ,

(c) Tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin evrensel, bölünmez, birbiriyle bağlantılı ve karşılıklı bağımlı olma niteliği ile özürlü bireylerin bu haklardan herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın yararlanmalarının güvence altına alınması gerekliliğini *teyit ederek* ,

(d) Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ni, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ni, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'yi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme'yi, İşkence ve Diğer İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'yi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni ve Uluslararası Göçmen İşçilerin ve Aile Bireylerinin Korunması Sözleşmesi'ni *akılda tutarak* ,

(e) Özürlülüğün evrilen bir kavram olduğunu ve özürlülük durumunun, yoksunluğu olan kişilerin topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını engelleyen tutumlar ve çevre koşullarının etkileşiminden kaynaklandığı gerçeğini *kabul ederek* ,

(f) Özürlüler için Dünya Eylem Programı ve Özürlüler için Fırsat Eşitliğinin Sağlanmasına Yönelik Standart Kurallar'da yer alan ilke ve politika önerilerinin özürlülere fırsat eşitliği sağlanmasına yönelik ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde politikaların, planların, programların ve eylemlerin geliştirilmesi, tasarlanması ve değerlendirilmesine katkısını *göz önünde bulundurarak* ,

(g) Özürlülüğe ilişkin konuların sürdürülebilir kalkınmayla ilgili stratejilerin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınması gereğini *vurgulayarak* ,

(h) Bir kişinin özürlü olduğu için ayrımcılığa maruz kalmasının her bireyin doğuştan sahip olduğu insanlık onuru ve değerinin de ihlal edilmesi anlamına geldiğini kabul ederek,

(i) *Bunun yanı sıra* , özürlü bireylerin çeşitliliğini *kabul ederek* ,

(j) Daha yoğun desteğe ihtiyacı olan özürlüler dahil olmak üzere, tüm özürlüler için insan haklarının güçlendirilmesi ve korunması gerekliliğini *kabul ederek* ,

(k) Çeşitli tedbirler ve araçların varlığına rağmen özürlü kişilerin topluma eşit bireyler olarak katılmaları önündeki engellerin halen daha var olmaya devam ettiği ve dünyanın her yerinde özürlü bireylerin insan hakları ihlallerine maruz kaldıkları gerçeğinden *kaygı duyarak* ,

(l) Özellikle gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm ülkelerde özürlülerin yaşam koşullarının geliştirilmesinde uluslararası işbirliğinin önemini *bilincinde olarak* ,

(m) Özürlülerin toplumun refah ve çeşitliliğine yaptıkları ve yapabilecekleri katkıyı ve özürlüleri insan haklarını ve temel özgürlükleri tam kullanmaya ve topluma tam katılmaya teşvik etmenin onların toplumsal aidiyetlerine, toplumun insani, sosyal ve ekonomik yönden kalkınmasına ve yoksulluğun azalmasına katkıda bulunacağını *kabul ederek* ,

(n) Kendi seçimlerini yapma özgürlüğü de dahil olmak üzere özürülülerin bireysel özerkliğinin ve bağımsızlığının önemini *kabul ederek* ,

(o) Özürülülerin kendilerini doğrudan ilgilendirenler de dâhil olmak üzere politika ve programlarla ilgili karar alma süreçlerine etkin olarak katılabilmeleri gerektiğini *dikkate alarak* ,

(p) Irk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal, etnik veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, yaş veya başka bir statü bakımından birden fazla nedene dayalı olarak ve bu nedenle daha ağırlaştırılmış bir ayrımcılığa maruz kalan özürülülerin karşılaştığı zor koşullardan *kaygı duyarak* ,

(q) Özürülü kadınların ve kızların hem ev içinde hem de ev dışında şiddete uğramaya, yaralanmaya veya istismara, ihmale, ihmalkar muameleye, kötü muameleye veya sömürüye karşı daha büyük bir risk altında oldukları gerçeğinin *farkında olarak* ,

(r) Özürülü çocukların diğer çocuklarla eşit koşullar altında tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanması gereğini kabul ederek ve bu bağlamda Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Taraf Devletlerin üstlendiği yükümlülükleri *yeniden hatırlatarak* ,

(s) Özürülülerin insan hak ve temel özgürlüklerinden tam yararlanmasını teşvike yönelik çabaların toplumsal cinsiyet perspektifini de içermesi gerektiğini vurgulayarak,

(t) Özürülülerin büyük çoğunluğunun yoksulluk koşullarında yaşadığının *altını çizerek* ve bu bakımdan, yoksulluğun özürülüler üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çekmenin kritik önemini *kabul ederek* ,

(u) Şart'ta yer alan amaç ve ilkelere saygı üzerine kurulu barış ve güvenlik ortamının ve yürürlükteki insan hakları belgelerine riayet edilmesinin özellikle silahlı çatışma ve işgal koşullarında özürülülerin korunması için vazgeçilmez olduğunu *akıldan çıkarmayarak* ,

(v) Özürülülerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden eksiksiz yararlanmasını sağlamak için fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişimin önemini *kabul ederek* ,

(w) Diğer bireylere ve ait olduğu topluma karşı gevleri bulunan bireyin Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanan hakların güçlendirilmesi ve bu haklara riayet edilmesi için çaba gösterme yükümlülüğü altında olduğunun *farkında olarak* ,

(x) Ailenin toplumun doğal ve temel birimi olduğu ve toplum ve Devlet tarafından korunması gerektiğinin ve zrllerin tüm insan haklarından tam ve eşit ölçüde yararlanabilmesinin sağlanabilmesi için zrller ile aile bireylerinin mutlaka koruma ve destek alması gerektiğinin *bilincinde olarak* ,

(y) zrllerin haklarını ve onurunu güçlendiren ve koruyan kapsamlı bir uluslararası sözleşmenin zrllerin ağır sosyal dezavantajlarının ortadan kaldırılmasına ve onların medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ortamlara eşit fırsatlarla katılımının teşvik edilmesine, hem gelişen hem de gelişmekte olankelerde önemli bir katkı sağlayacağına ikna olarak,

Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1

Amaç

Bu Sözleşme'nin amacı, zrllerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak ve sağlamak ve varlıklarına içkin onura saygıyı güçlendirmektir.

zrl kavramı diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir.

Madde 2

Tanımlar

İşbu Sözleşme'nin amaçları açısından;

“İletişim” erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojisi dahil dilleri, metin gösterimini, Braille alfabesi kullanarak ve dokunarak iletişimi, büyük harflerle baskıyı, yazılı, işitsel ve erişilebilir çoklu medyayı, sade dili, normal okumayı, beden dilini, diğer tür, biçem ve araçlarla gerçekleşen iletişimi içermektedir;

“Dil” sözlü dili, işaret dilini ve sözlü olmayan diğer dilleri kapsamaktadır;

“ Özürllülüğe *dayalı ayrımcılık*” siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde özürllülüğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Özürllülüğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dahil her türlü ayrımcılığı kapsar.

“*Makul düzenleme*” , özürllülerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade eder.

“*Evrensel tasarım*” ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir ek tasarıma veya düzenlemeye gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca herkes tarafından kullanılabilir olacak şekilde tasarlanmasıdır. “*Evrensel tasarım*” gerek duyulduğu takdirde bazı özürllü grupları için ihtiyaç duyulan yardımcı cihazların tasarımı zorunluluğunu da dışlamayacaktır.

Madde

3

Genel İlkeler

İşbu Sözleşme şu ilkelere dayanacaktır:

- (a) Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıklarını da kapsayacak şekilde, kişilerin varlıklarına ilişkin olan insanlık onuru ve bireysel özerkliklerine saygı gösterilmesi;
- (b) Ayrımcılık yapılmaması;
- (c) Özürllülerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması;

(d) Farklılıklara saygı gösterilmesi ve özürlülerin insan çeşitliliğinin ve insanlığın bir parçası olarak kabul edilmesi;

(e) Fırsat eşitliği;

(f) Erişilebilirlik/ulaşılabilirlik;

(g) Kadın ve erkekler arasında eşitlik;

(h) Özürlü çocukların gelişim kapasitesine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulması.

Madde

4

Genel Yükümlülükler

1. Taraf Devletler özürlülüğe dayalı herhangi bir ayrımcılığa izin vermeksizin tüm özürlülerin insan hak ve temel özgürlüklerinin eksiksiz olarak yaşama geçirilmesini sağlamak ve özürlülerin hak ve özgürlüklerini güçlendirmekle yükümlüdür. Bu amaç doğrultusunda taraf Devletler şunları taahhüt etmektedir:

(a) Bu Sözleşme'de tanınan hakların uygulanması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer tedbirleri almayı;

(b) Yürürlükte mevcut, özürlüler aleyhinde ayrımcılık teşkil eden yasalar, düzenlemeler, gelenekler ve uygulamaları değiştirmek veya ortadan kaldırmak için gerekli olan, yasama faaliyetleri dahil uygun tüm tedbirleri almayı;

(c) Tüm politika ve programlarda özürlülerin insan haklarının korunmasını ve güçlendirilmesini dikkate almayı;

(d) Bu Sözleşme'yle bağdaşmayan eylemler veya uygulamalardan kaçınmayı ve kamu kurum ve kuruluşlarının bu Sözleşme'ye uygun davranmalarını sağlamayı;

(e) Kişiler, örgütler veya özel teşebbüslerin özürlülüğe dayalı ayrımcı uygulamalarını engellemek için gerekli tüm uygun tedbirleri almayı;

(f) Standartlar ve rehber ilkelerin geliştirilmesinde Sözleşme'nin ikinci maddesi'nde tanımlandığı gibi evrensel tasarımdan yararlanılması ve özürülülerin özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere evrensel olarak tasarlanmış ve mümkün olduğunca az değişikliği ve düşük maliyeti gerektiren ürünler, hizmetler, ekipman ve tesislerin araştırılması, geliştirilmesi, temini ve kullanılabilirliğini sağlamayı veya desteklemeyi;

(g) Maliyeti karşılanabilir teknolojilere öncelik vererek bilgi ve iletişim teknolojileri, hareket kolaylaştırıcı araçlar, yardımcı teknolojiler gibi özürülülere yönelik yeni teknolojilerin araştırılması, geliştirilmesi, temini ve kullanılabilirliğini sağlamayı veya desteklemeyi;

(h) Özürülülere yeni teknolojiler dahil hareket kolaylaştırıcı araçlara, yardımcı teknolojilere ve bunların beraberindeki diğer yardımcı ve destekleyici hizmetler ile tesislere ilişkin erişim bilgilerinin sağlanması,

(i) Özürülülerle çalışan meslek sahipleri ve yönetici personelin bu Sözleşme'de tanınan haklara ilişkin eğitiminin geliştirilmesi ve böylece bu haklarla güvence altına alınan destek ve hizmetlerin iyileştirilmesi;

2. Taraf Devletler ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili olarak kaynakları ölçüsünde azami tedbirleri almayı ve gerektiğinde uluslararası işbirliği çerçevesinde özürülülerin bu haklardan tam olarak yararlanmasını aşamalı olarak sağlamak için işbu Sözleşme'de yer alan ve uluslararası hukuka göre derhal uygulanması gereken yükümlülükleri yerine getirmeyi taahhüt eder.

3. Taraf Devletler işbu Sözleşme'nin uygulanmasını sağlayacak yasalar ve politikaların geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesi ile özürülülere ilişkin diğer karar alma süreçlerinde özürülü çocuklar da dahil olmak üzere özürülülere onları temsil eden örgütler aracılığıyla sürekli danışacak ve etkin bir şekilde bu sürece dahil edeceklerdir.

4. Bu Sözleşme'deki hiçbir hüküm özürülü kişilerin haklarının sağlanması bakımından daha elverişli nitelikte olan ve taraf Devlet'in yasalarında veya taraf Devlet'in uymayı taahhüt ettiği uluslararası hukuk kurallarında mevcut bulunan hükümleri etkilemeyecektir. Taraf Devletler'den herhangi birinin hukuka, sözleşmelere, hukuki düzenlemelere, geleneğe göre yürürlükte bulunan temel insan haklarından herhangi birini işbu Sözleşme'nin bu hakları öngörmediği veya daha dar

kapsamlı olarak öngördüğü gerekçesiyle kısıtlaması veya kısmen değiştirmesi mümkün değildir.

5. Bu Sözleşme'nin hükümleri herhangi bir sınırlama veya istisnaya tabi olmaksızın federal devletlerin bütün bölgelerinde uygulanacaktır.

Madde

5

Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması ve Eşitlik

1. Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder.

2. Taraf Devletler özürlülüğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklayacak ve özürliülerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alacaktır.

3. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere özürliülere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atacaktır.

4. Özürliülerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmeyecektir.

Madde 6

Özürliü Kadınlar

1. Taraf Devletler özürliü kadınlar ile kız çocuklarının çoklu ayrımcılığa maruz kalmakta olduğunu kabul eder ve bu bakımdan onların tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit koşullarda yararlanmalarını sağlamaya yönelik tedbirleri alırlar.

2. Taraf Devletler kadınların tam gelişimi, ilerlemesi ve güçlenmesini ve bu Sözleşme'de belirtilen insan hak ve temel özgürlüklerini kullanmalarını ve bunlardan yararlanmalarını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alacaklardır.

Madde 7

Özürli Çocuklar

1. Taraf Devletler özürli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullar altında temel insan hak ve özgürlüklerinin tümünden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alacaktır.
2. Özürli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesine öncelik verilecektir.
3. Taraf Devletler özürli çocukların kendilerini etkileyen her konuda diğer çocuklarla eşit koşullar altında görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahip olmalarını, yaşları ve olgunluk seviyelerine göre görüşlerine önem verilmesini ve onlara bu hakkın tanınması için özrüne ve yaşına uygun destek sunulmasını sağlayacaktır.

Madde

8

Farkındalığın Artırılması

1. Taraf Devletler (aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için) acil, etkin ve uygun tedbirleri almayı taahhüt ederler.
 - (a) Aile dahil toplumun her kesiminde özürli bireylere yönelik farkındalığın artırılması ve özürli bireylerin hakları ve insanlık onurlarına saygı duyulmasını teşvik etmek;
 - (b) Yaşamın her alanında özürli bireylere yönelen klişeler, önyargılar, incitici uygulamalar ile cinsiyet ve yaş temelli ayrımcı davranışlarla mücadele etmek;
 - (c) Özürli bireylerin kapasiteleri ve katkılarına ilişkin farkındalık yaratmak.

Bu amaca yönelik tedbirler aşağıdakileri içermektedir:

- (a) Toplumda farkındalık yaratmaya yönelik etkin kampanyaların tasarlanması, başlatılması ve sürdürülmesi:

- (i) Özürlü bireylerin haklarının kabul edilebilirliği konusunda toplumun eğitimi;
- (ii) Özürlülere yönelik olumlu yaklaşımların ve toplumsal farkındalığın artırılması;
- (iii) Özürlü bireylerin becerileri, meziyetleri ve yeteneklerinin işyerlerine ve iş piyasasına katkısının toplumca tanınmasını teşvik etmek;
- (b) Erken yaştan itibaren tüm çocukların eğitim sisteminin her aşamasında özürlü bireylerin insan haklarına saygıyla yaklaşmasını teşvik etmek;
- (c) Özürlülerin tüm kitle iletişim araçlarında işbu Sözleşme'nin amacına uygun bir yaklaşımla tanımlanmasını cesaretlendirmek;
- (d) Özürlülere ve haklarına ilişkin farkındalığı artırıcı eğitim programlarını teşvik etmek.

Madde 9

Erişebilirlik/Ulaşılabilirlik

1. Taraf Devletler özürlülerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve özürlülerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dahil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal ve hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirler erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içerecektir. Bu tedbirler aşağıda belirtilen yer ve hizmetler bakımından da geçerlidir:

- (a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dahil diğer kapalı ve açık tesisler;
- (b) Elektronik hizmetler ve acil hizmetler de dahil olmak üzere bilgi ve iletişim araçları ile diğer hizmetler.

2. Taraf Devletler aşağıdakileri gerçekleştirmek için de uygun tedbirleri alacaklardır:

- (a) Kamuya açık veya kamu hizmetine sunulan tesis ve hizmetlere erişime ilişkin asgari standart ve rehber ilkelerin geliştirilmesi, duyurulması ve bunlara ilişkin uygulamaların izlenmesi;
- (b) Kamuya açık tesisleri işleten veya kamuya hizmet sunan özel girişimlerin özürhüleri ulaşılabilirliğini her açıdan dikkate almalarının sağlanması;
- (c) İlgili kişilerin özürhüleri karşılaştığı ulaşılabilirlik sorunlarıyla ilgili olarak eğitilmesi;
- (d) Kamuya açık binalar ve diğer tesislerde Braille alfabesi ve anlaşılması kolay biçimde işaretlemeler yapılması;
- (e) Kamuya açık binalara ve tesislere erişimi kolaylaştırmak için rehberler, okuyucular ve profesyonel işaret dili tercümanları dahil çeşitli canlı yardımların ve araçların sağlanması;
- (f) Özürhüleri bilgiye erişimini sağlamak için onlara uygun yollarla yardım ve destek sunulmasının teşvik edilmesi;
- (g) Özürhüleri İnternet dahil yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine ve sistemlerine erişiminin teşvik edilmesi;
- (h) Erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerinin tasarım, geliştirme ve dağıtım çalışmalarının ilk aşamadan başlayarak teşvik edilmesi ve böylece bu teknoloji ve sistemlere özürhüleri tarafından asgari maliyetle erişilebilmesinin sağlanması.

Madde

10

Yaşam Hakkı

Taraf Devletler her insanın varlığına içkin olarak yaşam hakkına sahip olduğunu yeniden onaylayarak özürhüleri bu haktan etkin ve diğer bireylerle eşit koşullar altında yararlanmalarını sağlayacak gerekli tüm tedbirleri alacaktır.

Madde

11

Risk Durumları ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar

Taraf Devletler silahlı çatışma halleri, acil insani durumlar ve doğal afetler de dahil olmak üzere risk durumlarında özörlölerün korunması ve güvenliğinin sağlanması için insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukuku dahil uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlölüklerini yerine getirmek için gerekli tüm tedbirleri alacaklardır.

Madde

12

Yasalar Önünde Eşit Tanınma

1. Taraf Devletler özörlölerin buldukları her yerde kişi olarak tanınma hakkına sahip olduklarını yeniden onaylamaktadır.
2. Taraf Devletler özörlölerin tüm yaşam alanlarında diğer bireylerle eşit koşullar altında hak ehliyetine sahip olduğunu kabul eder.
3. Taraf Devletler özörlö bireylerin hak ehliyetlerini kullanırken gereksinim duyabilecekleri desteği alabilmeleri için uygun tedbirleri alacaklardır.
4. Taraf Devletler hak ehliyetinin kullanımına ilişkin tüm tedbirlerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak istismarı önleyici uygun ve etkin bir şekilde güvenceler sağlamasını garanti edecektir. Söz konusu güvenceler hak ehliyetinin kullanımına ilişkin tedbirlerin kişinin haklarına, iradesine ve tercihlerine saygılı olmasını, çıkar çatışmasından bağımsız olmasını, kişinin iradesine haksız bir müdahalede bulunmamasını, kişinin içinde bulunduğu koşullar ile orantılı olmasını ve bu koşulları gözetmesini, mümkün olan en kısa süre içinde uygulanmasını, yetkili, bağımsız ve tarafsız bir merci veya yargı organı tarafından sürekli olarak gözden geçirilmesini sağlamalıdır. Bu güvenceler söz konusu tedbirlerin kişinin hak ve çıkarlarını etkilediği derecede ölçölü olmalıdır.
5. Taraf Devletler işbu Madde çerçevesinde özörlölerin mülk edinmek veya mirasa hak kazanmak, mali işlerini kontrol etmek ve banka kredileri, ipotekleri ve diğer mali kredilere erişim açısından diğer bireylerle eşit haklara sahip olmasını sağlamak için uygun ve etkin bir şekilde tüm tedbirleri almalı ve özörlölerin mülklerinden keyfi olarak mahrum bırakılmamasını sağlamalıdır.

Madde**13****Adalet Erişim**

1. Taraf Devletler özörlölerin diğer bireylerle eşit koşullar altında adalet e etkin bir şekilde erişimini sağlamalıdır. Bunun için usule ve yaşa uygun düzenlemeler yapılmalı ve soruşturma ve diğer hazırlık aşamaları ve tanıklık dahil tüm hukuki işlemlere doğrudan ve dolaylı katılımları kolaylaştırılmalıdır.

2. Taraf Devletler özörlölerin adalet e etkin bir şekilde erişimini sağlamak için polis ve cezaevi personeli dahil adalet sistemi çalışanlarının gerekli eğitimi almalarını sağlamalıdır.

Madde**14****Kişisel Özgürlük ve Güvenlik**

1. Taraf Devletler özörlölerin diğer bireylerle eşit koşullar altında aşağıdaki haklardan yararlanmasını sağlayacaktır:

(a) Kişisel özgürlük ve güvenlik hakkından yararlanma hakkı;

(b) Özgürlüklerinden hukuka aykırı veya keyfi bir şekilde mahrum bırakılmamaları, özgürlüğün kısıtlandığı hallerin hukuka dayalı olması ve özörlölüğün, hiçbir koşulda özgürlüğün kısıtlanmasının gerekçesi olarak gösterilmemesi.

2. Taraf Devletler özörlö kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; özörlölerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dahil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlamalıdır.

Madde**15****İşkence, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Maruz Kalmama**

1. Hiç kimse işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya maruz kalmamalıdır. Özellikle, hiç kimse rızası alınmaksızın tıbbi veya bilimsel deneye tabi tutulmamalıdır.

2. Taraf Devletler özürülülerin işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya karşı diğer bireylerle eşit koşullar altında korunmasını sağlamak için etkin bir şekilde tüm yasal, idari, yargısal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde

16

Sömürü, Şiddet veya İstismara Maruz Kalmama

1. Taraf Devletler özürülülerin ev içinde ve dışında sömürüye uğramasının, şiddete ve istismara maruz kalmasının, bu tutumların cinsiyete dayalı hali dahil her biçiminden korumak için uygun yasal, idari, sosyal, eğitsel ve diğer tüm tedbirleri alacaklardır.

2. Taraf Devletler özürülülere, ailelerine, onların bakımını sağlayanlara cinsiyetlerine ve yaşlarına uygun yardım ve desteği sağlayarak sömürü, şiddet ve istismar vakalarının nasıl önleneceğine, tespit edileceğine ve bildirileceğine dair bilgi ve eğitim vererek sömürünün, şiddetin ve istismarın her biçimini önleyici uygun tüm tedbirleri alacaklardır. Taraf Devletler koruma hizmetlerinin yaş, cinsiyet ve özürülülük konularına duyarlı olmalarını sağlamalıdır.

3. Taraf Devletler sömürünün, şiddetin ve istismarın her biçimini önlemek için özürülülere hizmet etmeye yönelik tüm tesislerin ve programların bağımsız merciler tarafından etkin bir şekilde denetlenmesini sağlamalıdır.

4. Taraf Devletler koruyucu hizmetlerin sunulması sırasında meydana gelenler de dahil olmak üzere sömürünün, şiddetin veya istismarın herhangi bir biçiminin mağduru olan özürülülerin fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak tedavisi, rehabilitasyonu ve sosyal açıdan yeniden bütünleşmesini sağlayıcı uygun tüm tedbirleri alacaklardır. Söz konusu iyileşme ve yeniden bütünleşme kişinin sağlığına, öz saygısına, onuruna, özerkliğine kavuşmasını sağlamalı ve yaş ve cinsiyetiyle bağlantılı özel ihtiyaçlarını dikkate almalıdır.

5. Taraf Devletler özörlölere karşı sömürü, şiddet ve istismar vakalarının tespiti, soruşturulması ve gerekli hallerde kovuşturulmasını sağlamak için kadın ve çocuk merkezli yasa ve politikalar dahil etkili yasa ve politikaları yürürlüğe koymalıdır.

Madde

17

Kişisel Bütönlüğün Korunması

Özörlü her kişi, beden ve ruh bütönlüğüne diğör bireylerle eşit bir şekilde saygı duyulması hakkına sahiptir.

Madde

18

Seyahat Özgürlüğü ve Tabiiyet

1. Taraf Devletler özörlülerin diğör bireylerle eşit koşullar altında seyahat ve yerleşim yerini seçme özgürlüğüne ve tabiiyet hakkına sahip olduğunu kabul etmeli ve özörlülerin aşağıdaki haklarını sağlamalıdır.

(a) Uyruluk kazanma ve değıştirme hakkı olması ve keyfi olarak veya özörlü olması nedeniyle uyruluktan mahrum bırakılmaması;

(b) Kişinin özörlü olması nedeniyle uyruluğına veya kimliğıne ilişkin diğör belgeleri elde etme, bu belgelere sahip olma ve bu belgeleri kullanma veya seyahat özgürlüğünden yararlanmasını sağlamak için gerekli olabilecek göçmenlik işlemleri gibi süreçleri yürütme olanağından mahrum bırakılmaması;

(c) Kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeden ayrılma özgürlüğüünün olması;

(d) Kendi ülkesine girme hakkından özörlü olmasına dayanılarak veya keyfi olarak mahrum bırakılmaması.

2. Özörlü çocuklar doğum sonrasında derhal nüfusa kaydedilmeli ve doğuştan isim edinme, uyruluk kazanma ve mümkün olduğu ölçüde kendi ebeveynlerini bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olmalıdır.

Bağımsız Yaşayabilme ve Topluma Dahil Olma

İşbu Sözleşmeye Taraf Devletler tüm özürülülerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul etmekte ve özürülülerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri etkin bir şekilde alacaklardır. Bu çerçevede aşağıdaki noktalara dikkat edilecektir:

- (a) Özürülüler diğer bireylerle eşit koşullar altında ikametgahlarını ve nerede ve kiminle yaşayacaklarını seçme hakkına sahiptirler ve özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar;
- (b) Özürülülerin kişisel destek dahil olmak üzere toplum içinde yaşamak ve topluma dahil olmak için ihtiyaç duydukları konut içi, kurum içi ve diğer toplumsal destek hizmetlerine erişimleri sağlanmalı ve özürülülerin toplumdan tecridi ve ayrı tutulması önlenmelidir;
- (c) Kamusal hizmet ve tesisler özürülülere diğer bireylerle eşit şekilde açık olmalı ve onların ihtiyaçlarına yanıt verebilmelidir.

Kişisel Hareketlilik

Taraf Devletler özürülülerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirler şunlardır:

- (a) Özürülülerin istedikleri şekil ve zamanda ve karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin kolaylaştırılması;
- (b) Özürülülerin hareketi kolaylaştırıcı kaliteli araç ve gerece, yardımcı teknolojilere, yardım sunan insanlara ve araçlara karşılanabilir bir maliyetle erişiminin kolaylaştırılması;
- (c) Özürülülere ve özürülü kişilerle çalışan uzman personele özürülülerin hareket becerilerinin geliştirilmesi konusunda eğitim verilmesi;

(d) Harekete yardımcı araç ve gereçlerle yardımcı teknolojileri üretenlerin özürülerin her türlü ihtiyacını dikkate almaları hususunda teşvik edilmesi.

Madde

21

Düşünce ve İfade Özgürlüğü ve Bilgiye Erişim

Taraf Devletler özürülerin işbu Sözleşme'nin 2. Maddesinde tanımlanmış tüm iletişim araçlarını tercihe bağlı kullanabilmesi, bilgi ve fikir araştırma, alma ve verme özgürlüğü dahil düşünce ve ifade özgürlüğünden diğer bireylerle eşit koşullar altında yararlanabilmesi için uygun tüm tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirler aşağıdakileri içermelidir:

(a) Kamuya sunulması amaçlanan bilginin özürülerin erişebileceği biçimlerde ve farklı özürü gruplarına uygun teknolojilerle güncel olarak ve ek bir bedel alınmaksızın sunulması;

(b) Özürülerin resmi temaslarda işaret dillerini, Braille alfabesini, beden dilini ve tercih ettikleri diğer tüm erişilebilir iletişim araç ve biçimlerini kullanmalarının kolaylaştırılması;

(c) Kamuya açık hizmet sunan özel kuruluşların İnternet dahil olmak üzere, özürülerin erişebileceği ve kullanılabilceği biçimde bilgi ve hizmet sunmalarının teşvik edilmesi;

(d) İnternet aracılığıyla bilgi sunanlar dahil olmak üzere kitle iletişim hizmeti sunan kurumların hizmetlerini özürülerin erişebileceği şekillerde sunmalarının teşvik edilmesi.

(e) İşaret dili kullanımının kabul ve teşvik edilmesi.

Madde

22

Özel Yaşama Saygı

1. İkametgahı ve yaşama biçimi ne olursa olsun hiçbir özürü bireyin özel yaşamı, ailesi, konutu, haberleşmesi ve diğer iletişimlerine keyfi veya hukuka aykırı şekilde müdahale edilemez ve şeref ve haysiyetine yönelik hukuka aykırı uygulamalarda bulunulamaz. Özürüler söz konusu müdahale veya saldırılardan hukuken korunma hakkına sahiptir.

2. Taraf Devletler özürliilerin kişisel, sağlık ve rehabilitasyon bilgilerinin gizliliğini diğer bireyler ile eşit koşullar altında korumalıdır.

Madde

23

Konut ve Aile Dokunulmazlığı

1. Taraf Devletler evlilik, aile, ebeveynlik ve özel ilişkilere dair meselelerde özürliilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için uygun tedbirleri etkin bir şekilde ve özürliilerin diğer bireylerle eşit olduğunu gözeterek alacaklardır. Bu çerçevede aşağıda belirtilenler sağlanmalıdır:

(a) Evlilik çağına gelmiş özürliilerin evlenme ve aile kurma hakkının tanınması ve bu hakkın evlenmek isteyen eşlerin serbest iradeleri ve rızaları doğrultusunda kullanılması;

(b) Özürliilerin çocuklarının sayısına ve yaş aralığına serbestçe ve sorumluluğunu taşıyarak karar verme hakkının ve yaşlarına uygun bilgiye, üreme ve aile planlaması eğitimine erişim hakkının tanınması ve bu haklarını kullanmaları için gereken araçların oluşturulması;

(c) Çocuklar dahil özürliiler diğer bireylerle eşit koşullar altında doğurganlıklarından mahrum bırakılmayacaktır.

2. Taraf Devletler; velayet, vesayet, kayyımlik, evlat edinme veya ulusal mevzuatta bu kavramların benzerlerinin yer aldığı kurumlar hususunda - her durumda çocukların yararlarının üstün tutulması şartıyla - özürlii hakları ve sorumluluklarını güvence altına alacaklardır. Özürliiler çocuklarının bakım sorumluluklarını yerine getirirken taraf Devletler uygun desteği sunmalıdır.

3. Taraf Devletler, özürlii çocukların aile yaşamlarıyla ilgili olarak diğer bireylerle eşit haklara sahip olmasını sağlamalıdır. Taraf Devletler bu hakları yaşama geçirmek ve özürlii çocukların saklanması, terk edilmesi, ihmal edilmesi ve ayrı tutulmasının önüne geçmek üzere özürlii çocuklara ve ailelerine erken ve kapsamlı bilgi, hizmet ve destek sunmalıdırlar.

4. Taraf Devletler, bir çocuğun ailesinin istemi olmadan ailesinden ayrılmamasını sağlamalıdır. Bunun istisnası yargısal denetime tabi yetkili mercilerin çocuğun üstün yararı gereğince

ailesinden ayrılmasının gerekli olduğuna uygulanan yasa ve usuller uyarınca karar vermesidir. Hiç bir koşulda çocuğun veya ebeveynlerinden biri ya da hepsinin özürlü olması nedeniyle çocuk anne ve babasından ayrı tutulamaz.

5. Taraf Devletler, özürlü çocuğun çekirdek ailesinin çocuğa bakamaması durumunda, çocuğa geniş anlamda aile üyeleri, bunun mümkün olmadığı takdirde aile ortamını sağlayacak bir sosyal çevrede alternatif bakım sağlanması için her türlü çabayı göstermeyi taahhüt ederler.

Madde

24

Eğitim

1. Taraf Devletler özürsüzlülerin eğitim hakkını tanırlar. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için bütünleştirici eğitim sisteminin her seviyede özürsüzlülerini de içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlamalıdır. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

(b) Özürsüzlülerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

(c) Özürsüzlülerin özgür bir topluma etkin bir şekilde bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlamalıdır:

(a) Özürsüzlüler özürleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve özürsüzlü çocuklar özürleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

(b) Özürsüzlüler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

(d) Özürlülerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almaları;

(e) Özürlülere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirlerin, özürlülerin eğitime tam katılımı/bütünleştirme hedefine uygun olarak akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanması.

3. Taraf Devletler özürlülerin toplumun eşit üyeleri olarak eğitime tam ve eşit katılımlarını kolaylaştırmak için yaşamı ve sosyal gelişim becerilerini öğrenmelerini sağlamalıdır. Taraf Devletler bu amaçla aşağıda belirtilen uygun tedbirleri almalıdır:

(a) Braille ve diğer biçemlerdeki yazıların okunmasının öğrenilmesi, beden dilinin ve alternatif iletişim araçları ve biçimleri ile yeni çevreye alışma ve bu çevrede hareket etme becerilerinin öğrenilmesini, akran desteği ve rehberlik hizmetlerinin kolaylaştırılması;

(b) İşaret dilinin öğrenilmesine, işitme ve konuşma özürlülerin dilsel kimliğinin gelişimine yardımcı olunması;

(c) Görme, işitme veya hem görme hem işitme-konuşma özürlülerin özellikle çocukların eğitiminin en uygun dille, iletişim araç ve biçimleriyle, onların akademik ve sosyal gelişimini artırıcı ortamlarda sunulmasını sağlamak.

4. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçmesini sağlamak için, özürlü olanlar dahil olmak üzere, işaret dilini ve Braille alfabesini bilen öğretmenlerin işe alınması ve eğitimin her düzeyinde çalışan uzmanların ve personelin eğitimi için uygun tedbirleri alacaklardır. Söz konusu eğitim özürlülüğe ilişkin farkındalığın artırılmasını, alternatif iletişim araç ve biçimleri ile destekleyici eğitim tekniklerinin ve materyallerinin kullanılmasını içermelidir.

5. Taraf Devletler özürlülerin genel yüksek okul eğitimine, mesleki eğitime, erişkin eğitime ve ömür-boyu süren eğitime ayrımcılığa uğramaksızın diğer bireylerle eşit koşullar altında erişimini sağlamalıdır. Taraf Devletler bu amaçla özürlülerin ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamalıdır.

Sağlık

Taraf Devletler özürülülerin özürülülüğe dayalı ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkını tanır. Taraf Devletler özürülülerin sağlıkla ilgili olarak rehabilitasyon da dahil olmak üzere, cinsiyete duyarlı sağlık hizmetlerine erişimini mümkün kılmak için uygun tüm tedbirleri alacaklardır.

Taraf Devletler;

(a) Parasız veya karşılanabilir bir maliyetle sağlanan sağlık bakımı ve programlarının, özürülülere diğer bireylerle aynı kapsam, kalite ve standartta sağlanmasını ve bu hizmetlerin cinsel ve üreme sağlığı ile halk sağlığı programlarını da içermesi sağlamalıdır;

(b) Özürülülerin özellikle özürülülükleri nedeniyle gereksinim duyduğu sağlık hizmetleri sağlanmalıdır. Bu sağlık hizmetleri erken tanı ve mümkünse müdahaleyi, çocuklar ve yaşlılar dahil olmak üzere, özürülülüğün azaltılmasını ya da artmasını önlemeyi hedefleyen hizmetleri kapsamalıdır;

(c) Sağlık hizmetleri kırsal alanlar dahil olmak üzere mümkün olduğu kadar kişilerin yaşadıkları yerlerin yakınına götürülmelidir;

(d) Sağlık profesyonellerinin özürülülere sunduğu tıbbi bakımın diğer bireylere sundukları bakımla aynı kalitede olmasını ve bu bakımın hastaların bağımsız ve aydınlatılmış onaylarına dayanmasını sağlamak amacıyla diğer tedbirlerin yanı sıra eğitim vererek, kamu kurumları ile özel kurumlar tarafından sunulan sağlık bakımının etik standartlarını yayımlayarak özürülülerin insan hakları, onuru, özerkliği ve ihtiyaçları hakkında farkındalık yaratmalıdırlar;

(e) Ulusal mevzuatın sağlık ve yaşam sigortasını düzenlediği hallerde özürülülerin bu sigortalardan yararlanmaları bakımından ayrımcılık yapılmasını yasaklar ve sigortanın adil ve makul olmasını sağlar;

(f) Özürülülüğe dayalı olarak sağlık bakımı veya hizmetlerinin sunulmamasını veya yiyecek ve içecek verilmemesini önlemek üzere gerekli tedbirleri alırlar.

Habilitasyon ve Rehabilitasyon

1. Taraf Devletler özürlülerin azami bağımsızlığını, tam fiziksel, zihinsel, sosyal ve mesleki becerilerini elde etmelerini ve yaşamın her alanına tam katılımlarını sağlamak için akran desteği dahil uygun tedbirleri etkin bir şekilde alacaklardır. Bu bakımdan Taraf Devletler özellikle sağlık, istihdam, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında kapsamlı habilitasyon ve rehabilitasyon hizmetlerini sunmalı, mevcut hizmetleri güçlendirmeli ve genişletmelidir. Bunun için şöyle bir yol izlemelidirler:

(a) Habilitasyon ve rehabilitasyon hizmet ve programları mümkün olan en erken evrede başlamalıdır ve bireylerin ihtiyaçlarının ve güçlü olduğu yönlerin çoklu disiplinle değerlendirilmesine dayanmalıdır;

(b) Özürlülerin topluma katılımını ve toplumla bütünleşmesini destekleyen habilitasyon ve rehabilitasyon hizmet ve programlarına katılmak rızaya dayalıdır ve bu hizmet ve programlar kırsal alanlar dahil olmak üzere, özürlülerin yaşadıkları yerlerin mümkün olduğu kadar yakınında sunulur.

2. Taraf Devletler habilitasyon ve rehabilitasyon hizmetlerinde çalışan profesyoneller ve personel için, temel ve sürekli eğitim programları geliştirilmesini destekler.

3. Taraf Devletler özürlüler için hazırlanmış, habilitasyon ve rehabilitasyonla ilgili yardımcı cihazlar ve teknolojilerin erişilebilirliğini, bunlara ilişkin bilgiyi ve bunların kullanımını geliştirmelidir.

Çalışma ve İstihdam

1. Taraf Devletler özürlülerin diğer bireylerle eşit koşullar altında çalışma hakkına sahip olduğunu kabul eder ve bu hak, özürlülerin serbestçe seçtikleri veya açık, bütünleştirici ve erişilebilir bir iş piyasası ve çalışma ortamında bir işte hayatlarını kazanmaları fırsatını da içerir. Taraf Devletler çalışırken özürlü olanlar dahil tüm özürlülerin çalışma hakkının yaşama

geçmesini yasama tedbirleri dahil uygun tüm tedbirleri alarak güvence altına alacaklardır. Buna ek olarak:

(a) İşe alım ve istihdam edilme koşullarında, istihdamın sürekliliği, kariyer gelişimi ve sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları dahil olmak üzere, istihdama ilişkin her hususta, özürllülüğe dayalı ayrımcılığı yasaklar;

(b) Adil ve uygun çalışma koşullarının sağlanmasına ilişkin olarak, özürllülerin hakları diğer bireylerle eşit koşullar altında korunmalıdır. Bu koşul fırsat eşitliğini, eşit işe eşit ücret ilkesinin korunmasını ve tacizden korunma ve mağduriyetin giderilmesi dahil olmak üzere güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarını içerir;

(c) Özürllülerin iş ve sendikal haklarını diğer bireylerle eşit koşullar altında kullanabilmelerini sağlar;

(d) Özürllülerin genel teknik ve mesleki rehberlik programlarına, yerleştirme hizmetlerine, mesleki ve sürekli eğitime diğer bireylerle eşit koşullar altında etkin bir şekilde erişimini sağlar,

(e) İş piyasasında özürllülerin istihdam olanaklarının ve kariyer gelişiminin desteklenmesine ve özürllülerin iş aramasına veya işe başlamasına, çalışmaya devam etmesine ve işe geri dönmelerine yardım eder;

(f) Serbest çalışma, girişimcilik, kooperatif kurma ve kendi işini kurma konusundaki fırsatları geliştirir;

(g) Özürllüleri kamu sektöründe istihdam eder;

(h) Olumlu ayrımcılık içeren eylem programları, teşvikler ve diğer tedbirleri de içerebilecek uygun politika ve tedbirlerle, özürllülerin özel sektörde istihdam edilmelerini destekler;

(i) Özürllülerin çalıştığı işyerlerinde makul düzenlemelerin yapılmasını sağlar;

(j) Özürllülerin açık iş piyasasında iş deneyimi kazanmasını sağlar;

(k) Özürllüler için mesleki rehabilitasyon, işte kalma ve işe dönüş programları yürütür.

2. Taraf Devletler özürllülerin kölelik altında tutulmalarını engellemeli ve özürllüleri zorla veya mecburi çalışmaya karşı diğer bireylerle eşit koşullar altında korumalıdır.

Madde

28

Uygun Yaşam Standardı ve Sosyal Korunma

1. Taraf Devletler, özürllülerin yiyecek, giysi ve barınma dahil kendileri ve aileleri için yeterli yaşam standardı hakkını ve yaşam koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesi hakkını tanır. Taraf Devletler bu hakkın özürllü olmaları nedeniyle ayrımcılığa uğramaksızın tanınmasını temin etmek için gerekli adımları atmalıdır.

2. Taraf Devletler özürllülerin sosyal korunma ve özürllülüğe dayalı ayrımcılığa uğramadan bu haktan yararlanma hakkını tanır ve aşağıda belirtilen tedbirler dahil bu hakkın tanınmasını temin etmek ve geliştirmek için gerekli adımları atmalıdır:

(a) Özürllülerin temiz su hizmetlerine, uygun ve bedeli ödenebilir hizmetlere eşit erişimlerini sağlamak ve özürllülerin ihtiyaçlarına ilişkin araç- gereç ve diğer yardımlara erişimlerini sağlamak;

(b) Özellikle özürllü kadın ve kızlar ve özürllü yaşlılar dahil olmak üzere, özürllülerin sosyal koruma programlarına ve yoksulluk azaltıcı programlara erişimini sağlamak;

(c) Yoksulluk koşullarında yaşayan özürllülerin ve ailelerinin uygun eğitim, danışmanlık, mali yardım ve süreli bakım dahil özürllülüğe ilişkin harcamalarında devlet yardımına erişimini sağlamak;

(d) Özürllülerin toplu konut programlarına erişimini sağlamak;

(e) Özürllülerin emeklilik tazminatı, maaşı gibi olanaklara ve programlara eşit erişimini sağlamak.

Madde

29

Siyasal ve Toplumsal Yaşama Katılım

Taraf Devletler, özürliilerin siyasi haklarını ve diğer bireylerle eşit koşullar altında bunlardan yararlanma imkânını güvence altına almalı ve aşağıda belirtilenleri yerine getirmelidir;

(a) Diğerlerine ek olarak aşağıda belirtilenler yoluyla; özürliilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seçme ve seçilme hakları dahil olmak üzere siyasi ve kamusal yaşama etkin şekilde ve tam katılımını doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığıyla sağlamak;

(i) Seçim usullerinin, tesislerinin, materyallerinin uygun, erişilebilir ve anlaşılması ve kullanılması kolay olmasını sağlayarak;

(ii) Özürliilerin, seçimlerde ve referandumlarında baskıya uğramadan gizli oy kullanmaları, aday olma ve etkili bir mevkide görev alma ve devletin tüm kademelerinde tüm kamu görevlerini yerine getirme haklarını koruyarak, mümkün olduğunca yardımcı ve yeni teknolojilerin kullanılmasını kolaylaştırarak;

(iii) Özürliilerin seçmen olarak tercihlerini özgürce ifade edebilmelerini güvence altına alarak ve bu amaçla gerektiğinde, talep etmeleri durumunda oy kullanırken kendi seçtikleri bir kişinin desteğini almalarına izin vererek,

(b) Özürliilerin ayrımcılığa uğramadan, diğer bireylerle eşit koşullar altında, kamu işlerinin idaresinde etkin ve tam katılımının sağlanacağı bir ortamın yaratılması ve aşağıda belirtilenler de dahil olmak üzere, kamu işlerine katılımının cesaretlendirilmesi;

(i) Ülkenin kamusal ve siyasi yaşamı ile ilgili sivil toplum kuruluşları, dernekler ve siyasi partilerin etkinliklerine ve yönetimine katılım;

(ii) Özürliileri uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde temsil eden özürliü örgütlerinin kurulması ve özürliilerin içinde yer almalarının sağlanması.

Madde

30

Kültürel Yaşama, Dinlenme, Boş Zaman Aktiviteleri ve Spor Faaliyetlerine Katılım

1. Taraf Devletler özürlülerin diğer bireylerle eşit koşullar altında kültürel yaşama katılım hakkını tanır ve özürlülerin aşağıda belirtilenlerden yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır:

(a) Yararlanılabilir nitelikteki kültürel materyallere erişmek;

(b) Televizyon programlarına, filmlere, tiyatroya ve diğer kültürel etkinliklere erişilebilir biçimlerde erişmek;

(c) Tiyatro, müze, sinema, kütüphane ve turistik hizmetler gibi kültürel etkinliklerin yapıldığı veya hizmetlerin sunulduğu yerlere ve ayrıca mümkün olduğu ölçüde ulusal kültür açısından önemli anıtlar ve alanlara erişmek.

2. Taraf Devletler, sadece özürlülerin yararı için değil, toplumu zenginleştirmek amacıyla da özürlülerin yaratıcı, sanatsal ve entelektüel kapasitelerini geliştirme ve kullanma imkanına sahip olmalarını sağlayıcı gerekli tedbirleri alacaklardır.

3. Taraf Devletler, uluslararası hukuka uygun olarak, fikri mülkiyet haklarını koruyan yasaların, özürlülerin kültürel materyallere erişimine makul olmayan veya ayrımcılık yaratan bir engel çıkarmaması için tüm uygun tedbirleri alacaklardır.

4. Özürlüler, diğer bireylerle eşit koşullar altında, kendilerinin özel kültürel ve dil kimliklerinin, örneğin işaret dilleri ve işitme özürlüler kültürü, tanınması ve desteklenmesi hakkına sahiptir.

5. Taraf Devletler, özürlülerin eğlence, dinlenme ve spor etkinliklerine diğer bireylerle eşit koşullar altında katılımını sağlamak amacıyla aşağıda yazılı tedbirleri almalıdır:

(a) Özürlülerin her seviyedeki genel spor etkinliklerine mümkün olduğunca tam katılımını cesaretlendirmek ve artırmak;

(b) Özürlülerin, özürsüzlüğüne özel spor ve eğlence etkinliklerini örgütleme, geliştirme ve bu etkinliklere katılma imkanına sahip olmasını sağlama ve bu nedenle, diğer bireylerle eşit koşullar altında onlara uygun bilgi ve eğitimin verilmesini ve kaynakların sunulmasını cesaretlendirmek;

(c) Özürlülerin spor, eğlence yerleri ile turistik alanlara erişimini sağlamak;

(d) Özürlü çocukların, okullardaki etkinlikler dahil oyun, eğlence, boş zaman aktiviteleri ve spor etkinliklerine eşit şekilde katılabilmesini sağlamak;

(e) Eğlence, turistik, boş zaman aktiviteleri ve spor etkinliklerini organize edenlerin sunduğu hizmetlere özürlülerin erişebilmesini sağlamak.

Madde

31

İstatistikler ve Veri Toplama

1. Taraf Devletler bu sözleşmenin uygulanması açısından gerekli politikaları formüle etmeleri ve geliştirmelerinde kendilerine yol gösterecek, istatistik veriler ve araştırmalar da dahil, uygun bilgileri toplar. Bilgi toplama ve bilginin sürdürülebilirliği için aşağıdaki noktalar dikkate alınır:

(a) Verinin korunması, özürlü kişilerin özel yaşamlarına saygı ve gizliliğin sağlanmasına ilişkin yasal düzenlemeler dahil yasal olarak oluşturulmuş güvenlik tedbirlerine uygun olmalı;

(b) İstatistiklerin toplanması ve kullanımında insan hakları, temel özgürlükler ve etik ilkelerin korunması konularındaki uluslararası düzeyde kabul edilen normlara uygunluk aranmalıdır.

2. Bu Maddeye göre toplanan bilginin, uygun olması halinde, dağıtılması ve mevcut sözleşme kapsamında taraf devletlerin uygulamalarının değerlendirilmesi ve özürlülerin haklarını kullanırken karşılaştıkları engellerin ortaya konulmasında bu bilgilerin kullanılmasını sağlamalıdır.

3. Taraf Devletler topladıkları verilerin yaygınlaştırılması konusunda sorumluluk almalı ve bu verilerin özürlü kişiler ve diğerleri için erişilebilir olmasını sağlamalıdır.

Madde

32

Uluslararası İşbirliği

1. Taraf Devletler bu sözleşmenin amaç ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesine yönelik olarak ulusal çabaların desteklenmesi konusunda uluslar arası işbirliğinin önemini tanıır ve teşvik

eder. Bu doğrultuda devletlerarası ve devletler düzeyinde, gerektiğinde ilgili uluslar arası ve bölgesel örgütlerle ve sivil toplumla özellikle özürllürlere yönelik örgütlerle işbirliğini sağlamak üzere gerekli tedbirleri alır. Bu tedbirler:

(a) Uluslararası kalkınma programları da dahil olmak üzere uluslararası işbirliğinin, özürllürleri kapsamasını ve özürllürlere için erişilebilir olmasını güvence altına alır;

(b) Bilgi, deneyim ve eğitim programları ve iyi uygulamaların değişimi ve paylaşımı aracılığıyla kapasite geliştirmeyi teşvik eder ve destekler;

(c) Araştırma, bilimsel ve teknik bilgiye erişim konularında işbirliğini geliştirir;

(d) Uygun olması halinde, ulaşılabilir ve destek teknolojilerinin erişilebilir olmasının ve bunların paylaşılmasının teşvik edilmesi ve teknolojilerin transferi yoluyla ekonomik ve teknik destek sağlar.

2. Bu Maddenin hükümleri, her taraf devletin mevcut sözleşmenin getirdiği yükümlülükleri yerine getirmesini göz ardı etmez.

Madde

33

Ulusal Uygulama ve Denetim

1. Taraf devletler kendi örgütlenme biçimlerine uygun olarak mevcut sözleşmenin uygulanması ile ilgili konular için hükümet içinde bir veya daha fazla kilit nokta tahsis eder ve hükümet içinde farklı sektörler ve farklı düzeylerdeki konu ile ilgili faaliyetlerin teşvik edilmesi için koordinasyon mekanizması kurmalıdır.

2. Taraf devletler kendi yasal ve idari sistemlerine uygun olarak devlet içinde bir veya daha fazla bağımsız mekanizmayı içeren bir çerçeve kurmalılar. Bu yapı mevcut sözleşmenin uygulamasının teşvik eder, korur ve izler. Bu yapı kurulurken taraf devletler insan haklarının korunması ve teşvik edilmesi konusundaki kuruluşlarının statülerini ve işleyişini dikkate almalıdır.

3. Öncelikle özürllüer alanında çalışanlar olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının ve temsilcilerinin denetim sürecine tam katılımları sağlanmalıdır.

Madde

34

Özürllü Hakları Komitesi

1. Bu sözleşmede verilen görevleri yerine getirmek üzere bir özürllü hakları komitesi kurulur (bundan sonra “komite” olarak adlandırılacaktır).

2. Komite, sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra 12 uzmandan oluşur. 60 devlet daha onayladıktan sonra, komitenin üye sayısı 6 kişi artırılarak 18'e ulaşılır ve bu rakam maksimum üye sayısı olur.

3. Komite üyeleri; kişisel kapasiteleri ölçüsünde çalışmalı, ahlaki değerleri yüksek olmalı ve sözleşmenin içerdiği alanlarla ilgili başarıları ve deneyimleri kabul görenlerden oluşmalıdır. Taraf devletler adaylarını belirlerken bu sözleşmenin 4. Maddesinin 3. bendindeki hükümleri göz önünde bulundurmaları gerektiği hususunda uyarılmalıdır.

4. Komite üyeleri Taraf Devletlerce seçilmelidir. Taraf Devletler komite üyelerinin seçiminde coğrafi dağılım, farklı medeniyetlerin ve yasal sistemlerin temsil edilmesi, kadın-erkek temsilinin dengeli olması ve özürllü uzmanların katılımı konularında adaletli olmalıdır

5. Komite üyeleri, bu sözleşmeye taraf devletlerin ulusal toplantılarında belirleyerek gösterdikleri adaylardan oluşan bir listeden gizli oyla seçilir. Seçimlerde taraf devletlerin 3/2'si hazır bulunmalı, en fazla oyu alan ve temsil edilen devletlerin oylarının mutlak çoğunluğuna ulaşan kişiler seçimi kazanmalıdır.

6. İlk seçim, sözleşmenin yürürlüğe girişinden itibaren 6 ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği, her seçimden en az 4 ay önce taraf devletlere yazı göndererek 2 ay içinde adayları onaylamalarını ister. Genel Sekreterlik, taraf devletlerce gösterilen ve sözleşmeye uygun olan adayların adlarını alfabetik sıraya göre, bağlı olduğu taraf devletin adı ile birlikte listeler ve mevcut sözleşmeye taraf devletlere gönderir.

7. Komite üyeleri 4 yıllık bir dönem için seçilir. Üyeler, bir kere daha seçilebilmeye uygun olmalıdır. Ancak, ilk seçimden hemen sonra bu Maddenin 5. paragrafında sözü edilen toplantıların başkanlarının tamamının oyları ile adları belirlenen 6 üyenin görev süresi, seçimden 2 yıl sonra sona erer.

8. 6 Yeni üyenin seçimi, bu Maddenin ilgili hükümlerine göre gerçekleştirilen düzenli seçimlerle yapılır.

9. Komite üyelerinden biri ölüm, istifa ya da başka herhangi bir nedenle süresi dolmadan görevinden ayrılırsa, temsil ettiği taraf devlet, bu Maddenin ilgili hükümlerinde aranan nitelik ve yeterliliklere sahip bir başka uzmanı atar. Yeni üye kalan süreyi tamamlar.

10. Komite çalışmalarıyla ilgili kurallarını kendisi belirler.

11. Komitenin bu sözleşmeyle verilen görevlerini etkin olarak yerine getirebilmek için gereksinim duyacağı personel ve diğer ihtiyaçları Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından sağlar. Ayrıca, Genel Sekreterlik, komiteyi ilk toplantı için bir araya gelmek üzere davet etmelidir.

12. Bu sözleşme hükümlerine göre kurulan komitenin üyeleri, genel kurulun kararıyla, Birleşmiş Milletler kaynaklarından bir ücret alır, genel kurul bu kararı verirken Komite'nin sorumluluklarını dikkate alır.

13. Komite üyeleri, Birleşmiş Milletler uzmanlarının "Birleşmiş Milletlerin öncelikleri ve dokunulmazlığı" sözleşmesinin ilgili bölümlerinde düzenlenen haklarından yararlanabilmeleri için Genel Sekreterliğin personeli olarak adlandırılmalıdır.

Madde

35

Taraf Devletlerce Sunulacak Raporlar

1. Taraf Devletler, Sözleşmenin ilgili Devlet için yürürlüğe girmesinden sonra iki yıl içerisinde Birleşmiş Milletler Genel sekreterliği aracılığıyla Komiteye Sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesi için alınan önlemler ve kaydedilen gelişmeler hakkında kapsamlı bir rapor sunmalıdır.

2. Ondan sonra, Taraf Devletler en az dört yılda bir ve buna ilave olarak zamana bağılı olmaksızın Komitenin talep etmesi durumunda müteakip raporları sunar.

3. Komite, raporların içeriği için başvurulabilecek temel noktaları belirleyebilir.

4. Komiteye ilk geniş raporunu sunan bir taraf devletin ikinci raporunun eski bilgileri içermesine gerek yoktur. Taraf Devletler komiteye rapor hazırlarken, açık ve şeffaf bir yöntem izlemeli ve bu sözleşmenin 4. Maddesinin 3 paragrafındaki (4.3) hükümleri göz önünde bulundurmalıdır.

5. Raporlar, sözleşme yükümlülüklerinin yerine getirilme düzeyini etkileyen güçlükleri ve etkenleri de içerebilir.

Madde

36

Raporlarda Dikkate Alınacak Hususlar

1. Komite, her raporu inceler, varsa önerilerini ve genel yorumlarını da ekleyerek ilgili devlete geri gönderir. Taraf devlet, seçtiği herhangi bir bilgi hakkında komiteye yanıt verebilir. Komite, Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin ek bilgileri Taraf Devletlerden isteyebilir.

2. Komite, bir raporu sunmada önemli ölçüde geç kalmışsa, ilgili devletten, sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesine yönelik çalışmaların, güven temelinde, gözden geçirilmesini isteyebilir. Bunu takip eden 3 ay içinde yeni bir raporun sunulmaması durumunda, komite ilgili devleti bir denetime katılmaya davet etmelidir. Raporun zamanında sunulması durumunda ise, bu Maddenin birinci paragrafının hükümleri uygulanmalıdır.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği raporlarının Taraf Devletler için erişilebilir olmasını sağlamalıdır.

4. Taraf Devletler raporlarının, öneri ve yorumlar da dahil olmak üzere, kendi ülkelerindeki kamuoyları için erişilebilir olmasını sağlamalıdır.

5. Bir raporda, herhangi bir rica, teknik araç ya da destek ihtiyacı belirtilmişse, komite uygun görmesi halinde, konu hakkında kendi gözlem ve yorumlarını da ekleyerek, söz konusu raporu

Birleşmiş Milletler'in bu alanda uzmanlaşmış kuruluşlarına, fonlara, programlara ve diğer yetkin organlara ulaştırır.

Madde

37

Taraf Devletler ve Komite Arasındaki İşbirliği

1. Taraf devletlerin her biri komite ile işbirliği yapmalı ve üyelere görevlerini yerine getirmede yardımcı olmalıdır.

2. Komite; Taraf devletlerle ilişkisi çerçevesinde, bir devlete sözleşmenin uygulanması için ulusal kapasitesini geliştirici yollar ve araçlar konularında uluslararası işbirliği de dahil sorumluluklar verir.

Madde

38

Komitenin Diğer Organlarla İlişkisi

Sözleşme hükümlerinin etkin olarak yerine getirilmesinin güçlendirilmesi ve sözleşmenin kapsadığı alanla ilgili uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi açısından:

1. Uzmanlaşmış kuruluşlar ve Birleşmiş Milletler'in diğer organları, sözleşmenin, kendi çalışma alanlarına giren hükümlerinin uygulanmasının incelenmesi sırasında temsil edilmelidir. Komite, uygun görmesi halinde, uzmanlaşmış kuruluşlar ve diğer yetkili organları, bu Sözleşmenin alanlarıyla ilgili hükümlerin nasıl yerine getirileceği hakkında uzman görüşüne başvurmak üzere çağırabilir. Komite uzmanlaşmış kuruluşlar ve Birleşmiş Milletler'in diğer organlarından, sözleşmenin kendi faaliyet alanları ile ilgili uygulamalarına ilişkin rapor sunmalarını isteyebilir.

2. Talimatnamesi doğrultusunda komite; raporlama ilkeleri, önerileri ve genel yorumlarında tutarlılığı sağlayabilmek, yetki ve görev alanlarının çatışmasından kaçınmak açısından, uygun görmesi halinde, İnsan Hakları Bildirgesi ile oluşturulan diğer ilgili organlara danışmalıdır.

Madde

39

Komitenin Raporu

Komite, her iki yılda bir, faaliyetleri hakkında, Genel Kurul ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'e rapor sunacak, Taraf Devletlerden alınan bilgiler ve raporların incelenmesi doğrultusunda ortaya çıkmış öneri ve genel yorumları da belirtebilecektir. Bu öneri ve değerlendirmeler, var ise, Taraf Devletlerin gelebilecek yorumlarla birlikte Komite raporunda yer alır.

Madde **40**

Taraf Devletler Konferansı

1. Taraf Devletler sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesi ile ilgili konuları tartışabilmek için düzenli aralıklarla Taraf Devletler Konferansı'nda bir araya gelmelidir.

2. Sözleşmenin yürürlüğe girmesini takip eden altı ay içinde ilk Taraf Devletler Konferansı Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nin çağrısıyla toplanmalıdır. Bundan sonraki toplantılar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından iki yılda bir ya da Taraf Devletler Konferansı'nın kararı ile yapılır.

Madde **41**

Yürütme

Sözleşmenin sekreterlik işlerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği yürütür.

Madde **42**

İmzalanma

Mevcut Sözleşme, 30 Mart 2007 tarihinde, New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde, tüm devletler ve bölgesel entegrasyon örgütlerinin imzasına açılacaktır.

Madde **43**

Bağlayıcılık

Mevcut Sözleşme; imzalayan Devletlerin onaylamasına ve bölgesel entegrasyon örgütlerinin resmi onayına tabidir. Sözleşmeyi imzalamamış katılımcı devlet ve bölgesel entegrasyon örgütlerine de açıktır.

Madde

44

Bölgesel Entegrasyon Örgütleri

1. Bölgesel entegrasyon örgütü; belirli bir bölgedeki bağımsız devletlerce kurulan örgütü ifade etmektedir. Bu bölgedeki üye devletler bu sözleşme ile ilgili konularda yetkilerini bu örgüte devrederler. Bu örgütler, resmi onay ve katılımlarını ortaya koyarken Sözleşme kapsamına giren konulardaki yetki düzeylerini açıklar. Sonrasında, herhangi önemli değişikliği yetkileri dahilinde bildirebilirler.

2. Mevcut Sözleşmede “Taraf Devletler” olarak belirtilen devletler de yetkileri dahilinde bu örgütlere başvurabilirler.

3. Madde 45 paragraf 1, Madde 47 paragraf 2 ve 3 açısından bölgesel entegrasyon örgütlerinin herhangi bir enstrüman ortaya koyması gerekmez.

4. Bölgesel entegrasyon örgütleri, Taraf Devletler konferansında, yetkisi kapsamındaki konular hakkında oy kullanabilir. Oyu, bünyesinde olup bu sözleşmeye taraf devletlerin oy sayısına eşittir. Bünyesindeki taraf devletlerden birinin oy kullanması durumunda bu örgütler oy haklarını kullanamazlar.

Madde

45

Yürürlüğe Girme

1. İşbu sözleşme 20 tarafın imzalayıp onaylamasından 30 gün sonra yürürlüğe girer.

2. 20 katılımcıdan sonra, sözleşmeyi imzalayıp onaylayan her bir devlet ya da bölgesel entegrasyon örgütü için ilgili tarafın bu sözleşmeyi usulüne uygun bir şekilde imzalayıp onaylamasını takip eden 30 gün içinde yürürlük başlar.

Madde

46

Çekinceler

1. Mevcut Sözleşmenin Kapsamı ve amaçları ile uyumlu olmayan çekince ileri sürülmesi kabul edilemez.

2. İleri sürülen çekinceler her zaman geri çekilebilir.

Madde

47

Değişiklikler

1. Bir Taraf Devlet Sözleşme üzerinde bir değişiklik önerebilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirir. Genel Sekreterlik, öneriyi taraf devletlere bildirerek, tartışılıp karara bağlanması için konferansın toplanması hakkındaki görüşlerini sorar. Bildirimi takip eden 4 ay içinde taraf devletlerin en az 3/1'i konferansın toplanmasından yana görüş bildirirse; Genel Sekreterlik, Birleşmiş Milletlerin himayesi altında taraf devletleri toplantıya davet eder. Bir değişikliğin kabul görmesi için hazır bulunan ve oy kullanan taraf devletlerin 3/2'sinin oyunu alması, Genel Sekreterlik tarafından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulması ve orada onaylanması gerekmektedir. Böylelikle Tüm taraflar için geçerli olur.

2. Bir değişiklik, paragraf 1'e göre taraf devletlerin 3/2'sinin kabul edip onaylamasından 30 gün sonra geçerlilik kazanır. Bundan sonra her devlet için kendi imza ve onayını takip eden 30'uncu günde yürürlüğe girer. Bir değişiklik, yalnızca onu kabul eden tarafları bağlar.

3. Madde 47'nin 1. paragrafında (47.1) yer alan değişikliğin onaylanması ile ilgili olarak; Madde 34, 38, 39 ve 40 ile doğrudan ilişkili bir değişikliğin konferansta oy birliği ile kabul edilmesi durumunda taraf devletlerin 3/2'si kabul edip onayladıktan sonraki 30'uncu gün değişiklik tüm taraflar için geçerli olur.

Madde

48

Fesih

Bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne yazılı olarak bildirmek suretiyle sözleşmeyi feshedebilir. Bu fesih, söz konusu bildirim Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nce kabulünden 1 yıl sonra geçerlilik kazanır.

Madde

49

Erişilebilir Format

Bu sözleşme erişilebilir bir formatta hazırlanır.

Orijinal Metinler

Bu sözleşmenin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri orijinalinin aynıdır.

Aşağıda imzaları bulunan ve temsil ettikleri devletlerce tam olarak yetkili kılınmış katılımcılar işbu Sözleşme'yi temsil ettikleri Devlet namına imzalamışlardır.

Özürü Kişilerin Hakları Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

İşbu Protokole Taraf Devletler aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir:

Madde 1

1. İşbu Protokole Taraf Devlet ("Taraf Devlet") kendi hükümlerinde ve kendi uyruğundaki bireyler ya da bunlar adına hareket eden birey ya da grupların bu Taraf Devlet'in Sözleşme hükümlerini ihlali sonucunda zarar gördüğü iddiasıyla Özürü Hakları Komitesi'ne ("Komite") başvurma ve iletişime geçme haklarını ve Komite'nin anılan bu bireyler ve gruplarla iletişim kurma yetkisini tanır.

2. Bu kapsamda, işbu Protokolün tarafı olmayan bir Taraf Devlet'i ilgilendiren bir başvuru ya da iletişim Komite tarafından kabul edilmeyecektir.

Madde 2

Komite aşağıdaki durumlarda gerçekleşen şikayetleri kabul etmeyecektir:

(a) İlgili şikayetin isimsiz olması durumunda;

(b) Söz konusu şikayetin dilekçe ya da başvuru hakkının kötüye kullanılması veya Sözleşme hükümlerine uygun olmaması durumunda;

(c) Aynı meselenin Komite tarafından daha önce incelenmiş olması ya da başka bir uluslararası tahkim ya da inceleme prosedürü kapsamında incelenmiş ya da incelenmekte olması durumunda;

(d) Tüm iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması halinde. Bu hüküm söz konusu iç hukuk yollarının gereksiz ve mantıksız bir şekilde uzamış olması ve herhangi bir sonuca ulaşma olasılığının görünmediği durumlarda geçerli değildir;

(e) Söz konusu şikayetin asılsız ya da yeterli kanıtı dayanmaması; ya da

(f) Şikayete konu olayların işbu Protokolün Taraf Devlet tarafından kabul edilmesi öncesinde gerçekleşmiş olması ya da daha önce meydana gelmiş ise söz konusu olayın sonuçlarının işbu Protokolün Taraf Devlet'çe kabul edildiği tarihten sonra devam etmiyor olması durumunda.

Madde 3

İşbu Protokolün 2. Maddesi hükümleri çerçevesinde Komite kendisine sunulan her tür şikayet ve bildirim Taraf Devlet'e gizlilik kuralları içinde iletilecektir. Taraf Devlet kendisine iletilen konuyla ilgili olarak Komite'yi en geç altı ay içinde konunun içeriği ve çözümüne yönelik alınabilecek tedbirler varsa bunlarla ilgili olarak yazılı bir biçimde bilgilendirecektir.

Madde 4

1. Bir şikayetin alınmasını takip eden ve konunun çözüme ulaştırılmasının belirlenmesinden önceki herhangi bir zamanda, Komite söz konusu Taraf Devlet'ten iddia edilen ihlalin ya da olumsuzluğun kurbanı ya da kurbanlarının geri dönülmez zararlara uğramasının engellenebilmesi için alınmasını gerekli gördüğü ara tedbirlerin acilen alınması ve uygulamaya konulmasını talep edebilir.

2. Komite'nin bu Maddenin 1. paragrafında öngörülen tercihi kullandığı hallerde bu durum söz konusu şikayetin haklı ya da haksız bulunduğu anlamına gelmez.

Madde 5

Komite işbu Protokol kapsamında kendisine iletilen şikayetleri incelemek için kapalı toplantılar gerçekleştirecektir. Bir şikayetin incelenmesinden sonra Komite eğer varsa, Taraf Devlete ve dilekçe sahibine önerilerini ve isteklerini iletacaktır.

Madde 6

1. Eğer Komite Taraf Devlet'in Sözleşme'de öngörülen hakları ağır ve sistematik bir biçimde ihlal ettiğine dair güvenilir bilgilere sahipse söz konusu Taraf Devlet'i bu bilginin incelenmesi konusunda işbirliğine davet edecek ve bu amaçla söz konusu bilgilerle ilgili gözlemleri Taraf Devlet'in bilgisine sunacaktır.

2. Komite Taraf Devlet tarafından kendisine sunulmuş olabilecek herhangi bir ek gözlemin yanı sıra elinde bulunan güvenilir nitelikteki diğer bilgileri de göz önünde bulundurarak komite üyelerinden biri ya da birkaçını kendisine acil bir rapor sunmak üzere araştırma yapmakla görevlendirebilir. Taraf Devlet'in rıza gösterdiği ve garanti sunduğu durumlarda söz konusu araştırma bölgeye yapılacak bir ziyareti de kapsayabilir.

3. Bu tür bir araştırma sonucunda elde edilecek bulguların incelenmesinden sonra Komite bu bulguları konuya ilişkin yorumları ve önerileriyle birlikte Taraf Devlet'e sunacaktır.

4. İlgili Taraf Devlet söz konusu bulgular, yorumlar ve önerilerin kendisine iletilmesini takip eden altı ay içinde kendi gözlemlerini Komite'ye sunacaktır.

5. Söz konusu araştırma gizlilik içinde yürütülecek ve araştırmanın her safhasında Taraf Devlet'in işbirliği aranacaktır.

Madde 7

1. Komite işbu Protokol'ün altıncı maddesinde öngörülen araştırmaya cevap olarak ilgili Taraf Devlet'i alınacak tüm tedbirlerin ayrıntılarını da içerecek şekilde Sözleşme'nin 35. Maddesinde öngörülen raporu hazırlamaya davet edebilir.

2. Gerek duyulması halinde, Komite Madde 6.4'te öngörülen altı aylık sürenin tamamlanmasından sonra ilgili Taraf Devlet'ten söz konusu araştırmaya cevaben alınmış tedbirlerle ilgili olarak kendisini bilgilendirmesini talep edebilir.

Madde 8

Her bir Taraf Devlet işbu Protokolün imzalanması ya da onaylanması ya da uygulanması safhalarında Komite'nin 6. ve 7. Maddelerde öngörülen yetkilerini tanımadığını açıklayabilir.

Madde 9

İşbu Protokol'ün yürütülmesi görevi Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne aittir.

Madde 10

İşbu Protokol 30 Mart 2007 tarihinde, New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde, tüm devletler ve bölgesel entegrasyon örgütlerinin imzasına açılmıştır.

Madde 11

İşbu Protokol Sözleşme'yi onaylamış veya sözleşmeye dahil olmuş olan Taraf Devletlerin onayına tabidir. Protokol Sözleşme'yi onaylamış veya sözleşmeye dahil olmuş olan bölgesel entegrasyon örgütlerinin onayına tabidir. Protokolü imzalamamış ancak Sözleşme'yi usulüne göre imzalamış veya yürürlüğe koymuş Taraf Devletler ve bölgesel entegrasyon örgütlerinin katılımına açıktır.

Madde 12

1. “Bölgesel entegrasyon örgütü”; egemen bir devlet tarafından yönetsel bir bölge olarak kurulmuş ancak işbu Protokol ile ilgili konularda yönetim yetkisi bulunan yapıdır. Bu örgütler, protokol kapsamına giren konularda karar yetkisine sahip olduklarını ve gelecekte de bu yetkinin kısıtlanmayacağını bildirir.

2. Bu örgütlerin işbu Protokol kapsamındaki yetkileri konusunda taraf devletlerin referansına başvurulabilir.

3. Madde 13 paragraf 1, Madde 15 paragraf 2 (15.2) açısından bölgesel entegrasyon örgütleri tarafından tevdi edilen belgeler dikkate alınmayacaktır.

4. Bölgesel entegrasyon örgütleri, taraf devletler konferansında, yetkisi kapsamındaki konular hakkında oy kullanabilir. Oyu, bünyesinde olup işbu protokole taraf devletlerin oy sayısına eşittir. Bünyesindeki taraf devletlerden birinin oy kullanması durumunda bu örgütler oy haklarını kullanamazlar.

Madde 13

1. İşbu Protokol onuncu tarafın imzalayıp onaylamasından 30 gün sonra yrrlge girer.

2. On katılımcıdan sonra, sözleşmeyi imzalayıp onaylayan her bir devlet ya da bölgesel entegrasyon rgt için ilgili tarafın bu sözleşmeyi usulüne uygun bir şekilde imzalayıp onaylamasını takip eden 30 gün içinde yürürlük başlar.

Madde 14

1. Kapsamı ve amaçlarla çelişki içeren çekince ileri sürülmesi kabul edilemez ve sözleşmeyle uyuşmaz.

2. İleri sürülen çekinceler her zaman geri çekilebilir.

Madde 15

1. Bir taraf devlet Protokol üzerinde bir değişiklik önerebilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirir. Genel Sekreterlik, öneriyi taraf devletlere bildirerek, tartışılıp karara bağlanması için konferansın toplanması hakkındaki görüşlerini sorar. Bildirimi takip eden 4 ay içinde taraf devletlerin en az üçte biri konferansın toplanmasından yana görüş bildirirse, Genel Sekreterlik taraf devletleri toplantıya davet eder. Bir değişikliğin kabul görmesi için hazır bulunan ve oy kullanan taraf devletlerin üçte ikisinin oyunu alması, Genel Sekreterlik tarafından Genel Kurul'a sunulması ve orada onaylanması gerekmektedir. Böylelikle söz konusu değişiklik tüm taraflar için geçerli olur.

2. Bir değişiklik, paragraf 1'e göre taraf devletlerin üçte ikisinin kabul edip onaylamasından 30 gün sonra geçerlilik kazanır. Bundan sonra her devlet için kendi imza ve onayını takip eden 30'uncu günde yürürlüğe girer. Bir değişiklik, yalnızca onu kabul eden tarafları bağlar.

Madde 16

Bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne yazılı olarak bildirmek suretiyle sözleşmeyi feshedebilir. Bu fesih söz konusu bildirim Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nce kabulünden 1 yıl sonra geçerlilik kazanır.

Madde 17

Bu sözleşme erişilebilir bir formatta hazırlanır.

Madde 18

Bu sözleşmenin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri orijinalinin aynıdır.

Aşağıda imzaları bulunan ve temsil ettikleri devletlerce tam olarak yetkili kılınmış katılımcılar işbu Protokolü temsil ettikleri Devlet namına imzalamışlardır.

["Özürü Kışilerin Hakları Sözleşmesi"ni ve "Özürü Kışilerin Hakları Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol"ü bilgisayarınıza indirmek için tıklayınız. \(doc 184 KB\)](#)

["Özürü Kışilerin Hakları Sözleşmesi \(Convention on The Rights of Persons with Disabilities\)"nin İngilizce versiyonunu bilgisayarınıza indirmek için tıklayınız. \(pdf 204 KB\)](#)

["Özürü Kışilerin Hakları Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol\(Optional Protocol To The Convention on the Rights Of Persons With Disabilities\)"ün İngilizce versiyonunu bilgisayarınıza indirmek için tıklayınız. \(pdf 94KB\)](#)

© 2007- T.C. Başbakanlık Özürlüleri İdaresi - Özürlülük Araştırmaları ve İstatistik Dairesi
Başkanlığı